

19.10.2021

Eduskunnan puolustusvaliokunnalle

Asia: HE 106/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Puolustusvoimien virka-avusta poliisille ja eräiksi muiksi virka-apua koskeviksi laeiksi

Virka-apusääntelyn ajantasaistaminen on hyvä ja tarkoituksenmukainen uudistus. Esitetty uusi laki vastaa pitkälle muuttuneen turvallisuusympäristön vaatimuksiin ja selkeyttää viranomaisten toimivaltuuksia. Turvallisuusympäristön muutokseen ovat vaikuttaneet uudentyyppiset epävakautta luovat hybridiuhat, joihin toimivaltaisten viranomaisten on pystyttävä vastaamaan nopeasti. Tätä taustaa vasten on tärkeää varmistaa, että viranomaisten toimivaltuudet ovat ajan tasalla.

Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen on lainsäädännössä osoitettu poliisin tehtäväksi. Poliisi on yleisen järjestyksen ja turvallisuuden sekä rikostorjunnan keskeisin ja johtava viranomainen, myös kriisiaikoina. Poliisilla on käytössään poliisilain määrittämät toimivaltuudet ja voimankäyttövälineet. Puolustusvoimien päätehtävä on sotilaallinen maanpuolustus. Puolustusvoimat toimii sisäisen turvallisuuden kentällä ainoastaan poliisin pyynnöstä ja johdossa virka-aputehtävissä voimassa olevan virka-apulainsäädännön nojalla.

Esityksessä ei muuteta nykyisiä viranomaisten välisiä toimivaltasuhteita eikä luoda puolustusvoimille virka-apulainsäädännön toimivallasta riippumatonta uutta toimivaltaa. Viranomaisten johto- ja toimivaltasuhteet ilmenevät hallituksen esityksestä täsmällisesti. Lisäksi esityksestä käyvät riittävän selvästi ilmi toimivallan käytön edellytykset ja rajoitukset.

On tärkeää, että poliisille annettava virka-apu täyttää virka-avun yleiset edellytykset eli virka-avussa tarvittavien puolustusvoimien resurssien käytön tulee olla tilapäistä ja virka-apuna pyydettyjen resurssien sellaisia, joita poliisilla ei ole tilanteessa käytettävissään.

On korostettava, että sekä virka-avun (esityksen 5 §) että vaativan virka-avun (esityksen 8 §) osalta poliisin virka-apupyynnössä esittämä uhka-arvio toimii puolustusvoimissa virka-apua koskevan päätöksenteon keskeisenä perustana. Esityksen 6 §:ssä lueteltuihin virka-apupyynnöön sisällytettäviin asioihin tulisi lisätä virka-aputehtävän uhka-arvio, joka tukisi päätöksentekoa tehtävässä käytettävän virka-

apuosaston osalta (esimerkiksi osaston koulutustaso ja varustus). Lisäystä on pidettävä tärkeänä tehtävän oikean mitoittamisen sekä virkamiehen/virka-apuosaston osaston varautumisen näkökulmasta.

Esityksen 4 §:ssä säädetään varautumisesta virka-avutehtävissä. Virka-apuun varautuminen lyhentää merkittävästi reagointiaikaa, mikä voi olla ratkaisevan tärkeää etenkin ehdotuksen 8 §:ssä mainittujen rikosten estämiseksi tai keskeyttämiseksi. Tästä varautumisesta tuleekin olla nyt esitetysti nimenomainen lainsäädännös.

Esityksen 5 §:ssä säädetään virka-avun sisällöstä. Ehdotetun lain 5 §:n mukaan puolustusvoimien virka-apu voi sisältää sotilaan voimankäyttövälineiden ja enintään henkilökohtaisen aseistuksen käyttöä myös silloin, kun kyse ei ole vaativasta virka-avusta.

Nyt esitetty muutos on merkittävä parannus voimassa olevaan virka-apulakiin nähden. Aseellisen virka-avun sitominen rikoslain 34 a luvun mukaisten terrorismirikosten estämiseen tai keskeyttämiseen on ongelmallista, koska tekijän motiivin selvittäminen nopeassa tilanteessa voi olla mahdotonta. Pääesikunta korostaa, että voimankäyttö perustuu aina vähimmän haitan periaatteeseen sekä tähän suhteutettuun mahdollisimman suppeaan voimankäyttöön.

Puolustusvoimien virka-apuosastoon kuuluvalla sotilaalla ei olisi uudessakaan virka-apulaissa itsenäistä toimivaltuutta päättää voimakeinojen käytöstä, vaan voimakeinojen käyttö tapahtuisi aina poliisimiehen johdolla ja ohjauksessa.

Varatuomari Mika Lundelin
Sektorijohtaja, sotilaslakimies
Oikeudellinen asiantuntijatukisektori
Pääesikunta, oikeudellinen osasto